

УДК 335.07.12

В. В. Лойко,

д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів та економіки,

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

ORCID ID: 0000-0003-3248-1585

Д. М. Лойко,

к. е. н., доцент, докторант кафедри теоретичної та прикладної економіки,

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

ORCID ID 0000-0002-2443-2719

Д. В. Лех,

аспірант, Університет економіки та права "КРОК", м. Київ

ORCID ID: 0000-0002-3629-1802

DOI: 10.32702/2306-6792.2019.24.28

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА АГРАРНОГО СЕКТОРУ

V. Loiko,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Finance and Economic, Boris Grinchenko University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

D. Loiko,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics Chernihiv National Technological University, Chernihiv

D. Lekh,

postgraduate student, KROK University of Economics and Law, Kyiv, Ukraine

ENSURING OF THE FINANCIAL SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISE ENTERPRISES

У статті досліджено питання забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору. За період 2010—2018 рр. кількість суб'єктів господарювання в Україні скоротилась на 15,77 %, у тому числі у сільському, лісовому та рибному господарстві — на 4,97 %. Питома вага суб'єктів господарювання у сільському, лісовому та рибному господарстві у 2018 р. склала 4,19 %. За проведеним аналізом фінансових результатів до оподаткування підприємств сільського, лісового та рибного господарства сальдо збільшилось у 4,1 рази. Питома вага кількості підприємств агропромислового комплексу, які одержали прибуток, за період 2010—2018 рр. зросла на 24,14 %. Питома вага підприємств, які одержали збиток, за той же період зменшилась на 55,02 %. В Україні залишається недосконалою практика фінансування фінансово-кредитними установами (банками, інвестиційними, лізинговими і трастовими компаніями, фондами) підприємств сільського господарства. За досліджуваний період 2010—2018 рр. прямі іноземні інвестиції в економіку України зменшились на 17,21 %, у тому числі у сільське, лісове та рибне господарство — на 13,54 %. Питома вага інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство склала у 2018 р. 1,79 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України. За проведеними розрахунками рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору можна зробити наступні висновки. Рівень фінансової безпеки у всіх суб'єктів господарювання був вищим у 2014 р. У наступному 2015 р. спостерігається зменшення рівня фінансової безпеки в діапазоні 11—27 %. За даними 2018 р. рівень фінансової безпеки всіх суб'єктів підприємництва, які було обрано для дослідження, зменшився і не досяг рівня 2014 р. Це пояснюється погіршенням політичного та економічного стану в країні, зменшенням обсягів фінансових коштів у обороті підприємств.

The article explores the issues of ensuring the financial security of agrarian business entities. For the period 2010—2018, the number of economic entities in Ukraine decreased by 15.77%, including in agriculture, forestry and fisheries — by 4.97%. The share of economic entities in agriculture, forestry and fisheries in 2018 amounted to 4.19%. According to the analysis of financial results before the taxation of enterprises of agriculture, forestry and fisheries, the balance increased 4.1 times. The share of the number of enterprises of the agroindustrial complex that made a profit for the period 2010—2018 increased by 24.14%. The share of enterprises that received losses decreased by 55.02% over the same period. In Ukraine, the practice of financing financial and credit institutions (banks, investment, leasing and trust companies, funds) of agricultural enterprises remains imperfect. In the 2010—2018 period, foreign direct investment in Ukraine's economy decreased by 17.21%, including in agriculture, forestry and fisheries by 13.54%. The share of investments in agriculture, forestry and fisheries in 2018 amounted to 1.79% of the total amount of foreign direct investment in the economy of Ukraine. The following conclusions can be drawn from the calculations of the level of financial security of agrarian sector entities. The level of financial security for all entities was higher in 2014. In the next 2015, there is a decrease in the

level of financial security in the range of 11—27%. According to 2018 data, the level of financial security of all business entities selected for the survey decreased and did not reach 2014 levels. The following conclusions can be drawn from the calculations of the level of financial security of agrarian sector entities. The level of financial security for all entities was higher in 2014. This is explained by the deterioration of the political and economic situation in the country, the decrease in the volume of financial resources in the turnover of enterprises, the deterioration of the crediting of the subjects of the agricultural sector, the variability of climatic conditions, which affects the quantity and quality of crop production.

Ключові слова: Україна, аграрний сектор, суб'єкти підприємництва, фінансова безпека, рівень, загрози, фактори, інтегральний показник.

Key words: Ukraine, agrarian sector, business entities, financial security, level, threats, factors, integral indicator.

ВСТУП

Аграрний сектор України є системоутворювальним чинником національної економіки, який формує продовольчу, екологічну та, у визначених межах, енергетичну безпеку країни, що також сприяє збереженню суверенності держави. Основою аграрного сектору є сільське господарство, яке технологічно пов'язане із переробною промисловістю, зокрема, із харчовою, легкою, целюлозно-паперовою, хімічною галузями. Забезпечення фінансової безпеки підприємств в аграрній сфері економіки як складової фінансової безпеки країни і підтримка сталого її рівня пов'язана з необхідністю вирішення продовольчої та екологічної безпеки, тому є стратегічним напрямом економічної політики держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний вклад у дослідження різних аспектів забезпечення фінансово-економічної безпеки аграрного сектору економіки внесли такі вчені: Безус Р.М. [1], Дуброва Н.П. [1], Пащенко О.С. [1], Пристемський О.С. [2], Утенкова К.О. [3], Рябенко Г.М. [4], Сарафін О.В. [4], Хоменко О.А. [5], Терещенко М.А. [6] та інші. Зважаючи на значний доробок вчених, потрібно зауважити, що окремі питання потребують подальшого, більш детального розгляду на теоретичному та практичному рівнях. Доцільно дослідити питання забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору в сучасних умовах господарювання.

МЕТА СТАТТІ

Аналіз розвитку суб'єктів підприємництва в аграрному секторі України та надання науково-обґрунтованих рекомендацій щодо заходів забезпечення їх фінансової безпеки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для економіки України аграрний сектор економіки є одним із одним пріоритетних та

стратегічних напрямів розвитку. Питання сталого розвитку суб'єктів підприємництва в агропромисловому комплексі країни є надзвичайно актуальним в контексті комплексного забезпечення належного рівня фінансової безпеки та управління нею. Водночас ускладнення фінансових відносин під впливом світової фінансової кризи актуалізує необхідність розробки й застосування дієвих заходів, поліпшення фінансового забезпечення суб'єктів підприємництва найбільш пріоритетної в стратегічному плані аграрної сфери. Аналіз динаміки кількості суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки за період 2010—2018 рр. дозволив зробити такі висновки (табл. 1).

За досліджуваний період 2010—2018 рр. кількість суб'єктів господарювання в Україні скоротилась на 15,77 %, у тому числі у сільському, лісовому та рибному господарстві — на 4,97%. Потрібно зауважити, що зменшення кількості суб'єктів господарювання у сільському, лісовому та рибному господарстві відбулось більш повільними темпами, ніж зменшення кількості суб'єктів господарювання загалом по країні. Питома вага суб'єктів господарювання у сільському, лісовому та рибному господарстві у 2018 р. склала 4,19 %. За період 2010—2018 рр. питома вага суб'єктів господарювання в агропромисловому секторі збільшилась на 13,86 %. Таким чином, можна відмітити позитивну тенденцію зростання питомої ваги суб'єктів господарювання у агропромисловому секторі.

Проведений аналіз динаміки фінансових результатів до оподаткування суб'єктів підприємництва агропромислового за період 2010—2018 рр. надав можливість зробити такі висновки (табл. 2).

За проведеним аналізом фінансових результатів до оподаткування підприємств сільського, лісового та рибного господарства сальдо збільшилось у 4,1 рази. Питома вага кількості підприємств агропромислового комплексу, які одержали прибуток, за період 2010—2018 рр. зросла на 24,14 %. Питома вага підприємств, які

Таблиця 1. Динаміка кількості суб'єктів господарювання в Україні всього та у аграрному секторі зокрема за період 2010–2018 рр., одиниць

Назва показника	Роки									Відхилення даних 2018 від 2010, %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Кількість суб'єктів господарювання в економіці України - усього	2183928	1701620	1600127	1722070	1932161	1974318	1865530	1805059	1839593	- 15,77
Кількість суб'єктів господарювання у сільському, лісовому та рибному господарстві	80321	61488	68497	71058	75660	79284	74620	76593	76328	- 4,97
Питома вага суб'єктів господарювання у сільському, лісовому та рибному господарстві у загальній кількості суб'єктів господарювання в Україні, %	3,68	3,61	4,28	4,13	3,92	4,01	3,99	4,24	4,19	13,86

Джерело: складено авторами за даними [7].

Таблиця 2. Динаміка змін результатів господарської діяльності суб'єктів підприємництва у агропромисловому секторі за період 2010–2018 рр.

Назва показника	Роки									Відхилення даних 2018 від 2010, %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування підприємств сільського, лісового та рибного господарства	17291804,6	25565903,1	26992680,1	15147264,7	21677383,5	103137552,7	91109468,3	69344077,3	71478504,8	Зростання у 4,1 рази
Підприємства, які одержали прибуток до загальної кількості підприємств, %	69,5	83,02	78,31	79,91	84,2	88,47	87,79	86,24	86,28	24,14
Підприємства, які одержали збиток до загальної кількості підприємств, %	30,5	16,98	21,69	20,09	15,8	11,53	12,21	13,76	13,72	- 55,02

Джерело: складено авторами за даними [7].

одержали збиток, за той же період зменшилась на 55,02 %. Таким чином, можна зробити висновок щодо покращення результатів господарської діяльності підприємств агропромислового комплексу за досліджуваний період.

На жаль, українські суб'єкти підприємництва в аграрному секторі часто стикаються з проблемою фінансування. В Україні залишається недосконалою практика фінансування фінансово-кредитними установами (банками, інвестиційними, лізинговими і трастовими компаніями, фондами) підприємств сільського господарства. Недосконалість механізму банківського кредитування суб'єктів підприємництва аграрного сектора проявляється в незнач-

них обсягах наданих кредитів, високих процентних ставках за кредитами, наявності прострочених банківських кредитів, уповільненні темпів зростання обсягів кредитування підприємств. Неєфективна система оцінки кредитних ризиків приводить до зростання обсягів простроченої заборгованості за виданими кредитами. Інвестування аграрного сектора економіки України також проводиться в обмежених обсягах. Аналіз динаміки обсягів прямих іноземних інвестицій у агропромисловий сектор України (табл. 3) надає можливість зробити такі висновки.

За досліджуваний період 2010–2018 рр. прямі іноземні інвестиції в економіку України

Таблиця 3. Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України та, зокрема, у агропромисловий сектор за період 2010–2018 рр., млн дол. США

Назва показника	Роки									Відхилення даних 2018 від 2010, %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Прямі іноземні інвестиції в економіку України - усього	38 992,9	45 370,0	48 197,6	51 705,3	53 704,0	38 356,8	32 122,5	31 230,3	32 281,9	- 17,21
У тому числі у сільське, лісове та рибне господарство	669,2	719,5	725,3	717,8	776,9	617,0	502,2	586,2	578,6	-13,54
Питома вага інвестицій у сільське господарство у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в економіку України, %	1,72	1,59	1,50	1,39	1,45	1,61	1,56	1,87	1,79	4,07

Джерело: складено авторами за даними [7].

зменшились на 17,21 %, у тому числі у сільське, лісове та рибне господарство — на 13,54 %. Питома вага інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство склали у 2018 р. 1,79 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України. За проведеними дослідженнями зарубіжних та українських вчених виділено найбільш привабливі сектори економіки для інвестування. До них віднесено: сільське господарство, лісове господарство, водне господарство, рибальство, житлово-комунальне господарство, енергетика, промисловість, туризм, транспорт, утилізація та переробка відходів [8]. Можна зробити висновок, що збільшення обсягів інвестування у агропромисловий комплекс країни покращить фінансово-економічний стан агропромислового сектора та надасть можливість підняти рівень продовольчої безпеки країни.

На рівень фінансової безпеки впливає ціла низка факторів, які умовно поділяють на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відносять ті, на які вплив суб'єктів підприємництва є мінімальним. До зовнішніх факторів, які несуть загрози фінансовій безпеці, можна віднести такі: нераціональна структура регіонального бюджету, зменшення рівня дотацій із загальнодержавного бюджету, зниження ефективності системи оподаткування, зростання кількості та обсягів податків, криміналізація економіки, зростання динаміки кількості економічних злочинів, зростання величини збитків, завданих в результаті економічних злочинів у грошовому еквіваленті, збільшення обсягів позабанківського грошового обігу, зростання питомої ваги тіньового сектору в економіці регіону, зниження обсягів інвестування аграрного сектора економіки в цілому та окремих суб'єктів підприємництва аграрної сфери зокрема, зниження обсягів видачі короткост-

рокових кредитів та не вигідні умови кредитування, нерозвинута система фінансового кредитування іншими фінансовими установами крім банків, зниження платоспроможності населення. До внутрішніх факторів, які несуть загрози фінансовій безпеці суб'єктам підприємництва аграрного сектора, можна віднести такі: зменшення кількості населених пунктів у сільській місцевості, зменшення площини земель, придатних для ведення сільськогосподарських робіт, зменшення кількості сільського населення за рахунок різних чинників: урбанізації, міграції, зниження народжуваності, зменшення обсягів виробництва продукції рослинництва і тваринництва, зниження рівня врожайності сільськогосподарських культур, зменшення поголів'я робочих та продуктивних тварин у господарствах регіону, нарощування імпорту продукції агропромислового сектора. Ідентифікація загроз та розробка заходів щодо запобігання або мінімізації загрозам, дозволяє суб'єкту підприємництва утримувати рівень фінансової безпеки і попередити настання банкрутства. Ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, за своїми негативними наслідками відносяться до категорії найбільш небезпечних.

Фінансова безпека суб'єктів підприємництва агропромислового комплексу забезпечує захищеність економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз та забезпечує незалежність від залучених коштів. Фінансові відносини між суб'єктами господарювання та іншими контрагентами виникають при залученні грошових ресурсів для формування активів підприємств та при реалізації готової продукції. Фінансові ресурси є абсолютно ліквідним активом. Відповідно фінансова безпека відображає надійність фінансового стану підприємства. Фінансові процеси пов'язані із

рухом грошових коштів і обслуговують більшість господарських операцій. Рівень фінансової безпеки вимірюється інтегральним показником, який розраховується на основі окремих одиничних показників. Алгоритм розрахунку рівня фінансової безпеки суб'єкту підприємництва аграрного сектору такий.

Етап 1. Формування системи одиничних показників.

Етап 2. Розрахунок арифметичних значень величин одиничних показників за формулами. Кожен одиничний показник має рекомендоване значення. Це дозволяє виділити індикатори, які не відповідають нормам, а також визначити негативні сторони розвитку суб'єктів підприємництва аграрного сектору.

Етап 3. Проводиться формування рівнянь бажаності за всіма одиничними показниками фінансової безпеки. Оцінка рівня фінансової безпеки суб'єкту підприємництва аграрного сектору передбачає приведення різних критеріїв її дослідження до єдиного універсального параметру, а саме до інтегрального показника. Під критерієм бажаності розуміється граничне кількісний вимір відносного значення конкретного одиничного показника, який визначається за допомогою функції Харрінгтона.

Етап 4. Розраховується інтегральний показник фінансової безпеки суб'єкту підприємництва аграрного сектору за допомогою визначення середньо геометричного значення.

Етап 5. Проводиться процедура порівняння отриманого результату із шкалою Харрінгтона. Порівнюючи отриману величину інтегрального показника рівня фінансової безпеки підприємства з діапазоном у відповідності з теорією Харрінгтона (табл. 4), можна зробити висновки про рівень фінансової безпеки суб'єкту підприємництва аграрного сектору у якісному вимірі.

Оцінку рівня фінансової складової економічної безпеки суб'єкта підприємництва аграрного сектору доцільно здійснювати за допомогою таких одиничних показників (табл. 5) [11]:

— коефіцієнт автономії дозволяє визначити рівень залежності підприємства від залучених коштів;

— показник ліквідності дозволяє визначити спроможність підприємства за вимогою кредитора сплатити заборгованість;

— коефіцієнт рентабельності активів дозволяє визначити рівень ефективності використання наявних у підприємства фінансово-інве-

Таблиця 4. Діапазони значення інтегрального показника рівня фінансової безпеки відповідно до теорії Харрінгтона

Діапазон значень	Характеристика оцінки
0,00 – 0,20	незадовільний рівень економічної безпеки
0,21 – 0,36	низький рівень економічної безпеки
0,37 – 0,62	задовільний рівень економічної безпеки
0,63 – 0,79	добрий рівень економічної безпеки
0,80 – 1,00	відмінний рівень економічної безпеки

Джерело: складено авторами за даними [10].

Таблиця 5. Одиничні показники для розрахунку рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору

Показник	Формула для розрахунку	Позначення	Рекомендовані нормативні значення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{al} = \frac{ГК}{ПЗ}$	ГК – грошові кошти та їх еквіваленти; ПЗ – рівень поточних зобов'язань підприємства	$\geq 0,2-0,25$
Коефіцієнт автономії	$K_a = \frac{ВК}{ВБ}$	ВК – власний капітал підприємства; ВБ – валюта балансу підприємства	$\geq 0,5$
Коефіцієнт рентабельності активів	$K_{pa} = \frac{Прч}{A}$	Прч – чистий прибуток; A – середнє значення вартості активів	>0 і зростає

Джерело: складено авторами.

стиційних ресурсів.

За наведеним алгоритмом визначення рівня фінансової безпеки було обстежено 9 суб'єктів підприємництва аграрного сектору Київської, Чернігівської та Черкаської областей та розраховано їх рівень фінансової безпеки (табл. 6).

За проведеними розрахунками рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору можна зробити наступні висновки. Рівень фінансової безпеки у всіх суб'єктів господарювання був вищим у 2014 р. У наступному 2015 р. спостерігається зменшення рівня фінансової безпеки в діапазоні 11—27 %. За даними 2018 р. рівень фінансової безпеки всіх суб'єктів підприємництва, які було обрано для дослідження, зменшився і не досяг рівня 2014 р. Це пояснюється погіршенням політичного та економічного стану в країні, зменшенням обсягів фінансових коштів у обороті підприємств, погіршенням стану кредитування суб'єктів підприємництва аграрного сектору, мінливістю кліматичних умов, що впливає на кількість та якість продукції рослинництва. Аналіз розрахованих величин рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору за шкалою Харрінгтона надав можливість визначити наступне: у 2014 р. — 6 суб'єктів підприє-

Таблиця 6. Результати розрахунків рівня фінансової безпеки вибраних для дослідження суб'єктів підприємництва аграрного сектору за період 2014–2018 рр.

Рік	Суб'єкт підприємництва аграрного сектору 1	Суб'єкт підприємництва аграрного сектору 2	Суб'єкт підприємництва аграрного сектору 3	Суб'єкт підприємництва аграрного сектору 4	Суб'єкт підприємництва аграрного сектору 5	Суб'єкт підприємництва аграрного сектору 6	Суб'єкт підприємництва аграрного сектору 7	Суб'єкт підприємництва аграрного сектору 8	Суб'єкт підприємництва аграрного сектору 9
2014	0,4516	0,5123	0,6872	0,3957	0,3513	0,3787	0,4955	0,4898	0,3065
2015	0,3282	0,4541	0,5133	0,3114	0,3081	0,3263	0,4116	0,3974	0,2369
2016	0,3456	0,4326	0,4812	0,3187	0,3116	0,2987	0,4385	0,3265	0,2043
2017	0,3301	0,4542	0,4496	0,3236	0,2936	0,2439	0,4543	0,2965	0,1932
2018	0,3461	0,4939	0,4875	0,3613	0,2689	0,2316	0,4642	0,2152	0,1961

Джерело: розраховано авторами.

підприємства мали задовільний рівень фінансової безпеки, 1 — добрий, 2 — низький; у 2018 р. — 3 — задовільний, 5 — низький, 1 — незадовільний рівень. Таким чином, можна зробити висновок, що рівень фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору за період дослідження 2014–2018 рр. знизився. Таким чином, можна зробити висновок, що суб'єктам підприємництва аграрного сектору не вистачає фінансових коштів для розвитку.

Ситуація для вітчизняних суб'єктів підприємництва аграрного сектору погіршується тим, що працюючи у конкурентному середовищі та маючи можливість виходу із своєю продукцією на зовнішній ринок, вони не отримують такої фінансової підтримки у вигляді дотацій на сільськогосподарську продукцію від держави, яку мають можливість отримати товаровиробники аграрної продукції в інших країнах. Ця ситуація відбивається на цінах та обсягах продукції суб'єктів підприємництва аграрної сфери, яка експортується до інших країн. Виникає необхідність напрацювання державних стратегій та програм в аграрній сфері, які б враховували внутрішні та зовнішні фактори, сучасні умови та загрози, перехід на продаж землі та програми розвитку малих, середніх та великих суб'єктів підприємництва в аграрній сфері [12].

Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору економіки на рівні "добрий" та "задовільний" сприятиме стабільній роботі агропромислових підприємств та забезпеченню належного рівня продовольчої, національної і екологічної безпеки держави, як визначено в Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [12]. Відповідно до Стратегії, пріоритетними напрямками досягнення стратегічних цілей в галузі аграрного сектору, для держави та підприємств будь-якої форми власності є наступні:

— забезпечення продовольчої безпеки держави за рахунок створення необхідного обсягу державних запасів продовольчих продуктів;

— збільшення обсягів виробництва агропромислової продукції суб'єктами підприємництва за рахунок впровадження інновацій;

— покращення структури експорту агропромислової продукції;

— забезпечення якості та безпечності харчових продуктів;

— впровадження системи впровадження на всіх підприємства агропромислового комплексу та харчової промисловості системи управління якістю та систем сертифікації виробництва і стандартизації продукції;

— створення системи логістики та розвиток ринкової інфраструктури;

— проведення моніторингу та прогнозування ринку агропромислової продукції, реагування на ринкові ризики.

Впровадження Концепція стратегічного управління, зорієнтованою на "потреби завтрашнього дня", є підґрунтям управління фінансовою безпекою на засадах "твердих змін" та настановою такого управління, зорієнтованого на досягнення стратегічних цілей суб'єктів підприємництва аграрного сектору. Слід зазначити, що світова практика підприємництва виявила, що організації, які досягли значних результатів у конкурентній боротьбі, завдячують цьому впровадженню концепції стратегічного управління.

ВИСНОВКИ

Фінансова безпека суб'єктів підприємництва аграрного сектору пов'язана із їх здатністю досягати належного рівня конкурентоспроможності за умови зниження впливу негативних зовнішніх та внутрішніх факторів. Враховуючи те, що ризики, які пов'язані із фінансовою діяльністю підприємства, відносяться до категорії найбільш небезпечних за своїми негативними наслідками, доцільно забезпечити моніторинг та своєчасну діагностику рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору.

Література:

1. Безус Р.М., Дуброва Н.П., Пашенко О.С. Фінансово-економічна безпека аграрного сек-

тору. Ефективна економіка. № 12, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5412>

2. Пристемський О.С. Механізм забезпечення фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. Таврійський науковий вісник. Економічні науки. 2015. № 90. С. 319—325. URL: http://www.tnv-agro.ksauniv.ks.ua/archives/90_2015/59.pdf

3. Утенкова К.О. Економічна безпека аграрного сектору: сутність та функціональні складові. Агросвіт. № 17. 2018. С. 42—47. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/17_2018/7.pdf

4. Рябенко Г.М., Сарафін О.В. Загрози та шляхи зміцнення економічної безпеки аграрних підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. Вип. 13. 2016. С. 360—363.

5. Хоменко О.А. Фінансова безпека підприємств агропромислового комплексу та організаційне забезпечення її управління. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 6. Частина 3. 2016. С. 124—126.

6. Терещенко М.А. Економічна сутність фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. Молодий вчений. № 1. 1 (41.1). 2017. С. 83—86.

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 27.11.2019).

8. Лойко Д.М. Аналіз ефективності залучення іноземних інвестицій у споживчий сектор економіки України. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 15. С. 35—41.

9. Лойко В.В. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки регіону. Ефективна економіка. № 6. 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4455>

10. Лойко В.В., Лойко Д.М. Експертна система як інструмент визначення рівня економічної безпеки. Науково-технічна інформація. № 3 (65). 2015. С. 41—46.

11. Лойко В.В. Моніторинг рівня економічної безпеки промислового підприємства. Ефективна економіка. № 8. 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4446>

12. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2013 р. № 806-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/806-2013-%D1%80>

References:

1. Bezus, R.M. Dubrova, N.P. and Pashchenko, O.S. (2016), "Financial and economic security of the agricultural sector", *Efektivna ekonomika*,

[Online], vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5412> (Accessed 28 November 2019).

2. Pristemsky, O.S. (2015), "The mechanism of securing financial safety of the residents of the city", *Tavria Science News. Economic science*, vol. 90, pp. 319—325, available at: http://www.tnv-agro.ksauniv.ks.ua/archives/90_2015/59.pdf (Accessed 26 November 2019).

3. Utenkova, K.O. (2018), "The economic security of the agricultural sector: daily life and functional warehouses", *Agrosvit*, vol. 17, pp. 42—47, available at: http://www.agrosvit.info/pdf/17_2018/7.pdf (Accessed 27 November 2019).

4. Ryabenko, G.M. and Sarafin, O.V. (2016), "Throw in those hats for an economically safe life of agricultural enterprises", *Global and national economic problems*, vol. 13, pp. 360—363.

5. Khomenko, O.A. (2016), "The financial security of enterprises of the agro-industrial complex and the organization of security management", *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, vol. 6, part 3, pp. 124—126.

6. Tereshchenko, M.A. (2017), "Economic essence of financial security of agricultural enterprises", *Young scientist*, vol. 1.1 (41.1), pp. 83—86.

7. The official website of the State Statistics Service of Ukraine (2019). "Statistical information", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 29 November 2019).

8. Loiko, D.M. (2019), "Analysis of the effectiveness of attracting foreign investment in the consumer sector of the Ukrainian economy", *Investment: practice and experience*, vol. 15, pp. 35—41.

9. Loiko, V.V. (2015), "Problems and ways to ensure the economic security of the region", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 6, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4455> (Accessed 27 November 2019).

10. Loiko, V.V. and Loiko, D.M. (2015), "Expert system as a tool for determining the level of economic security", *Scientific and technical information*, vol. 3 (65), pp. 41-46.

11. Loiko, V.V. (2015), "Monitoring the level of economic security of an industrial enterprise", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4446> (Accessed 27 November 2019).

12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), Ordinance "On approval of the Strategy for the development of the agricultural sector for the period up to 2020", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/806-2013-%D1%80> (Accessed 29 November 2019).

Стаття надійшла до редакції 30.11.2019 р.